

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig
Salisburgi, 1693

9. De Ferijs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61596)

trio relicta, qui consideratis circumstantiis quandoque terminum ampliare, quandoque restringere poterit Val. l. 1. §. 1. n. 6. & 4.

TITULUS IX.

De Feriis.

SUMMARY.

1. Ferie judiciales alie sunt ordinarie, alie extraordinarie.
2. Actus Jurisdictionis contentiose in feriis exercere non possunt, bene autem voluntarie: ut & transactiones.
3. Excipitur causa pietatis, necessitatis, & si renuntiatio fiat; qua tamen locum tantum habet in feriis ad privatam utilitatem institutis.
4. Citatio potest infirmari die feriato.
5. Quid si dies termini citato datus sit festivus in loco citati, non verò iudicis?
6. Episcopus potest instituire dies festivos: de consuetudine.
7. Potest institui festum etiam pro mediâ tantum die.
8. Festa ab Episcopis instituta etiam à Regularibus exemptis in diocesi suis sunt servanda.
9. Observatio festi duplex: continet præceptum, negativam & affirmativam.
10. Præcepto negativo tantum opera servilia prohibentur: & quænam illa sint?
11. Quid circa mercatum?
12. Quomodo ex causa pietatis vel necessitatis opera servilia diebus festivis sint licita.
13. Si opus simile sit publicum, tali casu consensus Episcopi requiritur: aliquando Parochi licentia sufficit.
14. Dies festivi de consuetudine computantur de mediâ nocte in mediam noctem, etsi aliud sit de iure.
15. Ab audiende missa præcepto excusat non tantum physica, sed etiam moralis impotentia.

§. I.

Quæ ratio habenda sit feriarum in processu iudiciario.

Ferie in materia judiciali dicuntur seu tempora, in quibus forensis litigatus contentiose Jurisdictionis exercitatio ne conquiscescere jubentur. l. 3. ff. hoc tit. Sunt autem ferie alie solemnes seu ordinarie; alie repentina seu extraordinarie.

Ordinarie appellantur, quæ certis temporibus indicuntur. Extraordinarie verbò, quæ non certâ & stabili lege sed propter extraordinarium aliquem casum à Principe vel Magistratibus dantur e. g. propter victoriam à Principe paratam aut si ei filius nascatur. Rursum ferie ordinarie alie sunt institutæ ad divinum cultum, uti sunt festa solemnia Calendarii; alie sunt institutæ propter majorem utilitatem hominum, veluti ferie misericordie & vindemiarum.

Actus contentiose jurisdictionis in feriis celebrati regulariter ipso jure nulli neque aliquis eo tempore in jus vocantur. c. fin. hoc tit. l. 2. c. eodem. Sed tamen dico actus contentiose jurisdictionis in feriis celebratos non valere, sed verò est de actibus, qui sunt voluntarie jurisdictionis, qui scilicet sine contentione & dissensu partium tantum in valentes exercentur, uti sunt emancipationes, dispensationes, privilegiorum concessiones & similes: nam tales actus in diebus feriatis rectè expediuntur. Tamen actio quoque die feriato celebrata tantum de jure pro valida habetur, sed super monet Imperator. in l. fin. c. 1. ff. ut illis diebus ad sese simul veniant adversarii, eorum animos subeat mutua conciliatio, pacta & transactiones loquantur, &c.

Dico deinde, actus judiciales in feriis peractos regulariter esse nullos. Fallit tamen hæc regula ex triplici capite, videlicet

De observatione feriarum in ordine ad cultum divinum.

Summus Pontifex in hoc titulo non tantum de feriis in ordine ad iudicium, sed etiam ad cultum divinum observandis pertractat. Quia verò Theologi in tertio præcepto Decalogi ex instituto hac de re agunt; idè pauca tantum notanda subijcio.

Notandum est I. Festa instituire non tantum posse summum Pontificem, sed etiam Episcopos in suis Diocæsisbus. Quamvis autem, si Episcopus Festum instituire velit, videatur de jure requiri Cleri & populi consensus, ut ex textu *c. ult. h. t.* advertunt DD. ne populus Festorum multitudine gravetur, & à laboribus impediatur, de consuetudine tamen ubique ferè receptum est, ut populi consensus non requiratur. Azorius. *Tom. 2. lib. 1. c. 26. q. 1.*

Notandum est II. Quòd Episcopus possit Festa instituire, vel à se aut suis Antecessoribus instituta ita moderari, ut tantum observentur die mediâ, id est ante prandium, post meridiem autem liceat operari. Azorius *dict. loc. q. 5.* Idque tunc plurimum rationabile censeo, si aliâ Festa valdè multa sint, vel experientia constet, tempus pomeridianum tantum per luxum & comotationes transigi.

Notandum est III. Quòd ex constitutione Concilij Tridentini, *Sess. 25. de Regul. c. 12.* dies Festi ab Episcopis instituti, ab exemptis omnibus in illa diocæsi sitis etiam Regularibus servari debeant.

Notandum est IV. Præceptum de festi observatione esse duplex: unum negativum, alterum affirmativum. Negativum præceptum est, quod prohibet, ne die festo opera servilia exercentur. Affirmativam

Rr tivism

ex causa pietatis, necessitatis, & renun-

ciationis. Ex causa pietatis tempore feriarum etiam sacrarum institui possunt processus summarii alimentorum, carceratorum, pupillarum, viduarum & aliarum miserabilium personarum.

Ex causa necessitatis rectè proceditur, si periculum sit in morâ, propter quod negotium differri non possit, puta: si res vel actio inter tempus feriarum fortè sit pericula, si contra latrones aliòsque de fuga suspectos procedendum, *l. 1. §. 2. & l. 2. ff. eadem.*

Ex causa renunciationis sustinetur processus die feriato factus, si partes feriis renuntiant, quod non quidem in feriis ad honorem Dei, sed in feriis vindemiarum, messium, & aliis ad privatam utilitatem institutis facere possunt, cum quilibet favori pro se introducto renuntiare valeat. *l. penult. Cod. de Pactis. c. fin. h. t.*

Quæritur, nunquid saltem citatio infirmari potest reo die feriato, ut compareat die non feriato, seu judiciali? *ry.* Affirmativam esse communiter receptam ex eo, quòd executio citationis sit actus merè extrajudicialis, neque possit conqueri reus, quòd in jure feriarum sibi præjudicetur, cum ex supposito non ipso die, quo citationem recipit, sed alio non feriato comparere jubeatur. *Bald. in l. fin. C. h. t. Rota Romana decisione 1. n. 1. de Feriis in novis decisionibus.* Sed quid si dies, qui pro termino comparitionis assignatur, sit festivus in loco, ubi citatus habitat, non verò in loco iudicii, an contra citationem excipere poterit, ne eo die in jus vocetur? Negativam esse communiorè respondet *Panor. in l. fin. h. t. n. 23.* quia in ordinatione iudicii constitutio loci, ubi iudicium exercentur, non ubi litigantes habitant, attenditur. **ENGEL IN DECRET. LIB. II.**

ivum, ut omnes Fideles usum rationis habentes in Festis Missam audiant. *cap. 1. hoc tit. cap. omnes Fideles. 62. &c. Missas. 64. dist. 1. de Consecratione.*

¹⁰ *Notandum est V.* Ex præcepto negativo tantum opera servilia esse prohibita; quamvis enim in veteri testamento omne opus in Sabbatho interdictum fuerit Judæis, *Exod. 20. & Deut. 5.* quia tamen illud præceptum partim fuit morale, partim ceremoniale: Ceremonialia autem veteris Testamenti per adventum Christi expirarunt, *cap. un. de Purif. post partum.* ideo per Ecclesiam ad sola opera servilia mitigatum & restrictum fuit. *Laym. in Theolog. mor. lib. 4. tract. 7. c. 1. n. 1. &c. 2. n. 2.* Dicuntur autem opera servilia, quæ corporis commoditatibus inserviunt & per servos ac famulos exerceri solent, ut sunt opera rustica & mechanica. Econtra opera liberalia dicuntur illa, quæ sunt libero homine digna & magis ad excolendum & oblectandum animum faciunt, atque hæc sub præceptum illud negativum non cadunt: tum quod ipsum præceptum limitetur ad opera servilia; tum quod ista sint ignobilitate & minus dignè cum cultu Dei conjungantur. Unde licebit in die festo studere, docere, scribere, musicam exercere; item recreationis causâ pingere, venari, piscari, saltem si sine multo operis ac labore talis piscatio vel venatio fiat. *Navarr. in Manu. c. 13. num. 11.*

¹¹ Mercatus autem, seu nundinatio quamvis non sit opus servile, tamen prohibetur *in c. 1. hoc tit.* Sed consuetudine passim contrarium obtentum est, ut in certis Festis, præsertim in Anniversario Dedicacionis Ecclesiæ nundinæ habeantur; quæ consuetudo ita moderanda erit, ut negotiationes non influantur ante rem divinam peractam. Præterea iter facere pedibus, cur-

ru, equo vel navi nec opus servile, nec propriè liberale est, sed potius naturale & medium: quare & id in die festo licebit, præsertim si jumenta mercibus onerata agere servile opus censetur, nec in die festo inchoare licebit, inchoatum tamen continuare, si commodè abrumpi non possit, conceditur. *Declaratio Cardinal. quam præ Barboſa. de Offici. Epif. alleg. 165. n. 4.*

Notandum est VI. Ex causa pietatis necessitatis licere etiam diebus festis opera servilia peragere. Ex causa pietatis v. g. altaria ornanda vel alia ad festum paranda sint. Ex causa necessitatis, ad vitam necessaria vel tempore periculi quâ ratione excusantur pauperes, qui multis festis à labore abstinere, sed quæ familiam sustentare non possunt: agricolæ cum ob pluviam supererant segetes aut scœnum congregant, vel ob grave damnum vitandum ruri laborant: milititer si pauperes famuli & ancillæ diebus festis suas vestes reficiant, &c. quandoque & necessitas publica v. g. fidei fontes, pontes, piscandi piscium genus, quod non nisi certis diebus temporibus capitur, juxta *cap. hoc. hoc tit.* si paranda sunt aliqua ad communitatem populi festivitatem v. g. in adventu Principis.

Notandum autem est VII. Quandoque causa pietatis vel necessitatis requiritur consensus Episcoporum, præsertim si opus servile in publico factum sit & per longius tempus duraturum sit: paulatim prætextu necessitatis liberè festorum obligationem peccetur. *Declaratio Cardinal. apud Barboſa. dist. n. 4.* autem periculum in mora sit, vel Episcopus propter distantiam commodè adiri non possit, solam justitiam causæ, vel ad summum si causa aliquo modo videatur dubia,

TITULUS X.
De Ordine Cogni-
tionum.

SUMMARI A.

1. Illa quæstio in iudicio prius decidenda est, à quâ altera dependet.
2. Si quæstio incidens sit spiritualis, remittenda est ad forum Ecclesiasticum, & Judex secularis super quæstione principali debet interim suspendere.
3. Spoliatus spoliatori super aliâ causâ non tenetur respondere ante restitutionem spoli.

Non raro evenit, quòd in iudicio præter quæstionem principalem aliæ incidentes emergant & proponantur, quæ non minùs ac principalis suam discussionem requirunt: quo igitur ordine illæ tractandæ sint, hic agitur. Breviter dicendum, quotiescunque una quæstio dependet ab alterâ, illa prius, à quâ altera dependet, iudicanda est. Sic si aliqua fæmina petat virum tanquam sponsum vel maritum suum; e contra vir dicat, fæminam esse suam consanguineam, prius de consanguinitate, quàm de contractu sponsalium discipiendum erit: quia valor sponsalium dependet à quæstione consanguinitatis, & frustra probarentur sponsalia, si tota illa probatio ex post facto concideret propter probatam consanguinitatem. *cap. 1. h. t.* Eodem modo, si petat filius hereditatem paternam, & alii filii vel consanguinei defuncti negent, ipsum esse filium, vel si negent esse legitimum, omnium primo quæstio filiationis, vel legitimationis discutienda erit. Et quidem si causa hereditatis dependeat à valore matrimonii, aut ejus effectu, e. g. si dicatur: *matrimonium* ex quo filius petens hereditatem natus est, propter certum impedimentum Canonicum non valuisse, remittenda erit ad Judicem Ecclesiasticum, & in-

Rr 2

& in-

iam Parochi sufficere, communis est sententia.

Notandum est VIII. Quamvis in *c. 1. h. t.* dicatur, quòd dies Dominica à Vesperis Vesperam cum omni veneratione observanda sit; nihilominus in Europa esse receptum, quòd Festa quantum ad abstinentiam à servilibus operibus computeantur à media nocte usque ad alteram mediam noctem, testatur Panorm. in *cap. 1. hoc tit. Covar. Var. Resolut. lib. 4. cap. 19. num. 9.* talem autem consuetudinem valere & attendendam esse, textus est in *c. 2. eodem tit.*

Notandum est postremò: quòd alterum præceptum de audienda Missa tanquam humanum & positivum non obliget cum tanto rigore, ut nullo modo quis ab eo excusetur. Etenim non tantum impotentia physica (qualis est in mari navigantium, incarcerationum, lecto affixorum & similibus) sed etiam moralis, si arbitrio prudentis viri sit gravis, excusat ab audienda Missa. Dicitur autem moralis impotentia, quando licet non subit absoluta impossibilitas, subest tamen difficultas propter periculum amittendæ valetudinis aut rei domesticæ. Unde excusantur qui infirmi sunt, aut infirmis servant; qui tempore pestis se domi continent, item matres & ancillæ, quæ infirmis assistunt, qui propter distantiam templi domum periculose deserunt &c. pudor quoque, si gravis sit, secundum communem sententiam ab audienda Missa excusat: puta, si mulier honesta cum dedecore sui status non honestè vestita sit, vel si aliqua ceteroquin bonæ existimationis ex delecto prægnans appareat. &c. Consuetudo etiam quandoque excusat, si v. g. in aliquibus locis vidua vel puerpera per aliquod tempus templum ingredi non soleat; de quibus omnibus videri possunt DD. antea citati.